

Dialogmöten om lärarutbildning – sammanställning och analys

Denna sammanställning syftar till att ge en övergripande bild av vad som framkommit vid de dialogmöten som genomförts inom ramen för utredningen om att stärka samarbete och samordning inom lärarutbildningsområdet.

Totalt har åtta dialogmöten genomförts med deltagande från 27 lärosäten. Mötena genomfördes digitalt via Zoom, organiserades i grupper utifrån lärosätenas tillgänglighet och syftade till att möjliggöra erfarenhetsutbyte och gemensam reflektion. Dialogerna tog sin utgångspunkt i ett gemensamt frågebatteri med fokus på regional samverkan, utbildningarnas struktur samt dimensionering.

Analysen bygger på det som framkommit i dialogerna och syftar till att identifiera återkommande iakttagelser och perspektiv. Arbetet har genomförts med stöd av AI-baserade analysverktyg som har transkriberat och tematiskt sammanställt och analyserat underlaget. Materialet har därefter granskats och bearbetats manuellt för att säkerställa relevans och korrekt återgivning.

Två centrala insikter

I dialogmötena synliggörs en bred samsyn kring behovet av och en genuin vilja till ökad samordning inom lärarutbildning och ett antal återkommande mönster framträder i hur lärosätena beskriver förutsättningar, drivkrafter och utmaningar i arbetet med en utveckling i denna riktning. Nedan sammanfattas två centrala insikter som belyser både gemensamma utgångspunkter och viktiga skillnader i perspektiv. Insikterna tydliggör de spänningar och avvägningar som präglar möjligheterna till fördjupad samverkan och gemensamma lösningar.

Kvalitet som gemensam utgångspunkt, men kopplad till olika utbildningslogiker

Det råder tydlig konsensus om att vetenskaplig kvalitet ska vara utgångspunkt för samarbete och struktur mellan lärosäten. Samtidigt visar materialet att kvalitet sällan definieras entydigt utan fylls med olika innehåll beroende på lärosätets förutsättningar och syn på utbildningens organisering. Begreppet rymmer därmed olika normsystem, där ett utgörs av ett mer akademiskt excellensperspektiv och ett annat är mer av ett system- och tillgänglighetsperspektiv.

Skillnaderna blir särskilt tydliga i relation till olika utbildningslogiker. Förenklat kan sägas att campusförlagd utbildning betonar en sammanhållen akademisk miljö där kvalitet kopplas till närhet och forskningsanknytning, medan distansutbildning möjliggör bredare rekrytering och flexibilitet i relation till regionala behov. Dessa skilda utgångspunkter, tillsammans med andra nyanser, innebär att det inte självklart finns en neutral modell för organisering av lärarutbildning som alla kan enas om. Samarbete förutsätter därför inte bara kompatibla strukturer, utan också att kompatibla logiker kan identifieras och ges utrymme.

Interna beroenden och skilda motiv formar förutsättningarna för samarbete

Lärarutbildningens organisation och position varierar mellan lärosäten och påverkar såväl handlingsutrymme för förändring som förutsättningarna för extern samverkan. Eftersom lärarutbildningen ofta är integrerad i bredare kunskapsmiljöer och bär upp andra utbildningar

får förändringar konsekvenser för bemanning och ekonomi långt utanför de enskilda programmen. Samarbete är därmed inte en isolerad fråga, utan kräver interna omförhandlingar och strategiska prioriteringar inom respektive lärosäte.

Samtidigt skiljer sig lärosätenas motiv för samarbete åt. Tre övergripande drivkrafter framträder: systemansvar kopplat till kompetensförsörjning och helhet, ett behov av att säkerställa den egna verksamhetens bärkraft och ambitioner kring strategiskt inflytande nationellt. Dessa samverkar, men med olika tyngdpunkter, vilket innebär att samarbete inte sker på neutrala villkor. Sammantaget formar interna beroenden och skilda motiv både viljan och förmågan att samarbeta, och påverkar hur ansvar, nyttor och risker uppfattas. Om dessa skillnader inte synliggörs finns risk att samverkan blir formell snarare än funktionell.

Sammanfattning

Sammantaget pekar dessa iakttagelser på att förutsättningarna för samarbete inom lärarutbildningen präglas av en kombination av gemensamma ambitioner och grundläggande skillnader i utgångspunkter. Lärosätena delar i stor utsträckning bilden av vad som är viktigt, men skiljer sig åt i hur de definierar kvalitet, organiserar utbildning och väger sina interna behov och prioriteringar. Det innebär att samverkan inte kan utformas utifrån antaganden om enhetlighet eller neutrala villkor. I stället tyder detta på att samarbetsformer behöver ta sin utgångspunkt i att lärosätena har olika logiker, handlingsutrymme och drivkrafter. Där dessa skillnader inte blir tydliga riskerar samverkan att stanna vid ambitioner, medan samarbeten som tar höjd för dem har bättre förutsättningar att fungera i praktiken.

Sammanfattning av AI-genererad, tematisk sammanställning		
Identifierat tema	Observation	Tolkning
Behov av samordning – men starka lokala incitament	Bred enighet om att samordning är nödvändigt. Organisatoriska hinder. Fungerar bäst där de redan är etablerade (t.ex. syd- och nordnoder).	Konsensus kring värdet av samarbete, få vill dock ta första steget som innebär en risk. Under ytan finns en konkurrens om studenter och resurser och en indirekt uttryckt oro att bli förfördelad i en nationell arbetsdelning
Struktur som hinder för samarbete	Stor variation i studiegångar och kursupplägg. Praktiska hinder för studentmobilitet (tid, geografi, scheman). Intern logik (samordning med andra program) styr strukturen.	Strukturproblemen är både tekniska (schema, progression osv) och institutionella (hur program är byggda internt). Många strukturella val drivs av interna behov snarare än utbildningskvalitet. Konflikt mellan lokal optimering och systemoptimering.
Små ämnen och kritisk massa	Oenighet om definition av “små ämnen”. Starkt fokus på kritisk massa för kvalitet. Beroende av små ämnen för andra delar av verksamheten.	Små ämnen är både ett kvalitetsproblem och en strategisk tillgång i lokala miljöer. En underliggande konflikt mellan centralisering (kvalitet) och lokal bredd (organisationslogik).
Dimensionering – brist på gemensam logik	Dimensionering görs lokalt, ofta av ledning/dekaner. Bygger på söktryck, genomströmning, arbetsmarknad. Begränsad systematisk dialog med andra lärosäten.	Det finns data (eller möjlighet till data) men ingen etablerad gemensam process. Dimensionering styrs i praktiken av ekonomi och rekrytering, inte av nationella behov.
Regional samverkan – fungerar men är ojämn	Syd och nord har kommit längst. Väst och öst mer fragmenterade. Regionbegreppet uppfattas som oklart.	Regional struktur är viktig, men inte tillräcklig (behövs även tematiska/nationella samarbeten). Administrativa regioner stämmer inte alltid med faktiska samarbeten.
KPU kontra ÄLP	Olika studentgrupper – men viss intern konkurrens. Stor variation mellan KPU-varianter. Otydlighet kring likvärdighet i kvalitet.	KPU skapar flexibilitet, men också fragmentering av systemet. Underliggande risk att KPU underminerar ämnesläroprogrammet.
Studentperspektiv – närvarande men sekundärt	Studentlogik (geografi, kostnad, val) påverkar starkt. Studenter rör sig inte alltid som systemet antar.	Studentbeteende begränsar samsarbetsmöjligheter och utmanar dimensioneringslogik. Systemets design utgår mer från struktur än från studentbeteende.
Styrning, autonomi och framtida risker	Oro för ökad statlig styrning. Samarbete ses som sätt att behålla autonomi.	Samarbete är också en strategisk försvarsfråga för sektorn. En rädsla för central styrning parallellt med behov av egen koordinering.